

О. В. КОЗАК*

ДОКУМЕНТАЛЬНІ СВІДЧЕННЯ ПРО ЖИТТЯ ЛАТИСЬКОЇ ГРОМАДИ НА ХАРКІВЩИНІ

Латыши на Харьковщине: сб. документов и материалов / Гос. архив Харьков. обл., Центр краеведения ХНУ им. В. Н. Каразина, Академическая библиотека Латвийского ун-та, Х.: ИПП "Контраст", 2011. – 160 с.

В епоху посилення міждержавних і міжнаціональних контактів велике значення відіграють комплекси архівних матеріалів, які дозволяють простежити виникнення і розвиток таких відносин на тривалому відрізку часу. Зібрані разом, такі документи часто бувають красномовніше багатьох праць істориків, політологів та інших представників гуманітарного знання, ствердження яких, часом, без достатньої аргументації виглядають непереконливо. Саме документ та історичний факт, який стоїть за ним, має силу безумовного доказу.

Виходячи з вищезазначеного, рецензований збірник документів (упорядники: О. С. Гнезділо, О. С. Коптева, Л. А. Панасенко, Є. В. Сафонова, А. В. Скупневська) має важливе значення для вивчення не тільки життя і діяльності латиської діаспори в Харкові, але й ширше – для всієї України і для Латвії. Збірник з'явився завдяки співпраці Державного архіву Харківської області, Центру краєзнавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та Академічної бібліотеки Латвійського університету. Запропоновані читачеві матеріали розкривають панораму життя латиської громади в одному з найбільших промислових і культурних центрів нашої країни. Доречно буде нагадати про те, що в окремі роки громада налічувала до 20 тис. чоловік. Це була найбільша в історії колонія латишів за межами етнічної батьківщини, яка утворилася в результаті евакуації в 1915 р. багатьох підприємств Риги до Харкова. Серед евакуйованих підприємств завод ЗКЕ ("Загальної компанії електрики"), завод Лейтнера та ін. Серед тисяч ла-

* Козак Олена Валентинівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

тишів, які проживали в Харкові і на Харківщині, деякі зіграли визначну роль в історії, а саме: знаменитий лінгвіст Я. М. Ендзелін, композитори і музиканти брати Юр'яни, провідні політичні державні діячі брати Межлауки, народна артистка СРСР Е. Радзіня, талановитий архітектор Ю. С. Цауне, а також такі діячі радянської епохи, як Я. Ф. Фабриціус і А. Я. Пельше та інші. Але й серед особистостей так би мовити “другого плану” такі непересічні діячі, як керівник Харківського міського самоврядування латиш І. К. Кожухов та багато інших. Свого часу в Харкові діяв латиський клуб “Дарбс” (у перекладі – “Праця”), виходило три газети латиською мовою.

Збірка документів, яка вийшла друком під редакцією проф. С. І. Посохова, має не тільки необхідний науково-довідковий апарат (коментарі, бібліографію, іменний та географічний покажчик, ілюстрації та ін.), а й передмови Харківського міського голови Г. А. Кернеса, депутата міської ради А. П. Денисенка, а також звернення до читача від укладачів. Редакційну колегію очолив член-кореспондент НАН України, ректор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна проф. В. С. Бакіров. Секретар редколегії – кандидат історичних наук, доц. О. Г. Павлова. Рецензентом видання виступила доктор філологічних наук, директор Академічної бібліотеки Латвійського університету В. Коцере (м. Рига). Відповідальний за випуск – заступник директора Центру краєзнавства А. В. Григор'єв.

Упорядники збірки позначили її як випуск перший. Сподіваємося, що за ним незабаром вийдуть друком чергові випуски.

Знайомство зі змістом даного видання переконує в тому, що архівні працівники знайшли і прокоментували найбільш репрезентативні документи, що зберігаються у Державному архіві Харківської області (директор Л. М. Момот). На нашу думку, укладачі виконали заповіт нашого великого земляка М. В. Гоголя: “Все, что ни является в истории: народ, события – должны быть непременно живы и как бы находиться перед глазами слушателей или читателей, чтобы каждый народ, каждое государство сохраняло свой мир, свои краски...”*.

Збірник підготовлено на належному професійному археографічному рівні, він буде корисний не тільки історикам, а й усім тим, як зазначено в анотації до книги, хто “з повагою відноситься до історичної пам'яті різних народів”.

* *Гоголь Н. В.* Полн. собр. соч.: В 14 т. – М., 1937–1952. – Т. 8. – С. 27.